

Nr 43.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ökade lokaler för livrustkammaren m. m.; given Stockholms slott den 1 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 1 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Lindskog anför härefter:

Vid anmälan den 4 januari 1929 av anslagsäskanden under åttonde huvudtiteln, avsedda att framläggas för 1929 års riksdag, hemställde jag under punkt 26, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition angående ökade lokaler för livrustkammaren, för ändamålet för budgetåret 1929/1930 beräkna ett extra reservationsanslag av 4,500 kronor. Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Ökade lokaler för livrustkammaren.

Jag anhåller nu att få återkomma till detta ärende och vill då till en början erinra om vad som tidigare i ämnet förekommit.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 augusti 1927 hemställde föreståndaren för livrustkammaren, friherre R. Cederström om åtgärder för förhyrande för livrustkammarens räkning av en lägenhet i mynt- och justeringsverkets hus vid Hantverkaregatan i Stockholm. Till stöd för denna hemställan anfördes i huvudsak följande.

Otillräckligheten av livrustkammarens lokaler hade länge varit olidlig och hindrande ingripit i samlingens verksamhet. Redan två år tidigare hade livrustkammaren vänt sig till byggnadsstyrelsen med anhållan att få använda nedre våningen i f. d. skogsinstitutets då lediga byggnad, som vore särskilt lämplig för ändamålet. Då emellertid statens sjökrigshistoriska samlingar gjort framställning om byggnaden och även behövde disponera dess övre våning, hade denna institution erhållit lokalerna, medan livrustkammaren hänvisades till att lika goda lokaler snart skulle bli lediga inom Fredrikshovskomplexet. Emellertid yppade sig ett oberäknat tillfälle att erhålla lokaler i det Rosenhaneska huset på Riddarholmen, vilket tillfälle livrustkammaren, med hänsyn till sina många pågående arbeten, icke ansåge sig kunna avsäga sig, trots ovissheten om, hur länge lokalerna skulle få disponeras. Sedan 1927 års riksdag beslutat om det Rosenhaneska husets iordningställande för statskontoret, skulle lokalerna för reparation utrymmas till den 1 oktober 1927. Några andra lokaler som ersättning härför hade byggnadsstyrelsen icke tillhands, och de i utsikt ställda lokalerna i Fredrikshov hade ännu icke blivit lediga. Vid fortsatta underhandsförhandlingar med byggnadsstyrelsen hade enda möjligheten att avhjälpa livrustkammarens lokalbrist ansetts vara att genom förhyrning anskaffa lokaler. Olika alternativ hade därvid ifrågasatts, av vilka förslaget om hyrande av en boställsvåning i mynt- och justeringsverkets hus vid Hantverkaregatan i Stockholm ansetts fördelaktigast för livrustkammaren.

I ärendet avgåvos yttranden den 7 september 1927 av nordiska museets nämnd, den 15 september 1927 av byggnadsstyrelsen och den 3 oktober 1927 av mynt- och justeringsverket, varvid byggnadsstyrelsen erinrade därom, att det hus, i vilket den till förhyrning föreslagna våningen vore belägen, vore föreslaget att ingå i det fastighetsutbyte mellan statsverket och Stockholms stad, varom underhandlingar påginge. Förhyrandet syntes därför icke böra medgivas för längre tid än till den 1 oktober 1928.

Genom beslut den 7 oktober 1927 bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att med mynt- och justeringsverket överenskomma om upplåtelse för livrustkammarens räkning av ifrågavarande lägenhet för tiden från och med den 1 oktober 1927 till den 1 oktober 1928 mot en ersättning till mynt- och justeringsverket av 2,600 kronor samt på de villkor i övrigt, som av myndigheterna fastställdes. I samband härmed anbefallde Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående lämpligaste sättet för beredande efter den nu medgivna upplåtelsens upphörande av erforderlig utökning på annat sätt av livrustkammarens lokalutrymmen. Därjämte ställde Kungl. Maj:t till livrustkammarens förfogande ett belopp av högst 4,600 kronor, att användas till bestridandet av hyreskostnaden för ovannämnda lägenhet samt för

dess eldning och städning jämte övriga av lokalupplåtelsen föranledda kostnader.

I skrivelse den 5 november 1927 erinrade friherre Cederström om Kungl. Maj:ts nyssberörda beslut och framhöll, att någon minskning av utrymmesbehovet icke torde kunna beräknas för den närmaste framtiden, varjämte friherre Cederström anhöll, att Kungl. Maj:t ville av riksdagen äska ett anslag å 4,500 kronor till förhyrande av tillfälliga arbetslokaler åt livrustkammaren. Cederström anförde i sin skrivelse:

Vare sig livrustkammaren får kvarbliva i nu förhyrda lokaler eller nya lokaler återigen måste uppsökas, kvarstår, därest utrymme icke skulle kunna beredas i något därför lämpligt statens hus, behovet av medel för förhyrande av sådana extra lokaler, och under alla förhållanden behovet av medel för lokalernas uppvärmande, renhållning m. m. Då i den summa av 4,600 kronor, som utgår för de nuvarande lokalerna, även inberäknats nyanskaffning av vissa hyllanordningar m. m., och dessa med någon förändring torde kunna bli användbara även i nya lokaler, bör summan kunna avrundas något nedåt.

I utlåtande den 8 december 1927 framhöll byggnadsstyrelsen, att för ifrågavarande ändamål lämpliga lokaler icke finnes tillgängliga inom kronans under byggnadsstyrelsens vård ställda fastigheter och tillstyrkte bifall till framställningen.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1928 av anslagsbehoven under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1928/1929 yttrade min företrädare i statsrådsämbetet i förevarande fråga följande:

Av den lämnade redogörelsen framgår, att den utveckling, som en ändamålsenlig vård av livrustkammarens samlingar medfört, gjort behovet av särskilda arbetslokaler allt mer trängande. Möjligheten att vinna dylika lokaler inom nordiska museets byggnad torde vara utesluten. Institutionens förhoppningar att i någon av byggnadsstyrelsen disponerad byggnad finna en om ock tillfällig tillflyktsort för sina konserverings- och andra arbeten hava icke kunnat uppfyllas, och som framgår av byggnadsstyrelsens utlåtande i frågan, finnas allt fortfarande inom kronans under byggnadsstyrelsens vård ställda fastigheter inga lämpliga lokaler för livrustkammarens nu ifrågavarande behov. Under sådana förhållanden och då jag finner det vara av stor vikt, att ökat utrymme beredes livrustkammaren för dess arbeten, måste jag förorda förslaget om förhyrande av erforderliga lokaler.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag (punkt 20 av 1928 års åttonde huvudtitel) anvisade riksdagen för täckande av kostnaderna för förhyrande av ökade lokaler för livrustkammaren för budgetåret 1928/1929 ett extra reservationsanslag av 4,500 kronor.

Genom beslut den 8 juni 1928 anbefalldes Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att i samråd med föreståndaren för livrustkammaren träffa anordningar för förhyrande av ökade lokaler för livrustkammaren för budgetåret 1928/1929 samt ställde det av riksdagen anvisade anslaget till förfogande av byggnadsstyrelsen att användas för det avsedda ändamålet.

Nu har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 13 december 1928 anført, bland annat, följande:

Enligt det mellan Kungl. Maj:t och kronan och Stockholms stad numera gällande så kallade kanslihus-kungsholmsavtalet av den 22 februari 1928 med vissa den 1 november 1928 överenskomna ändringar skall kronan för breddningen av Hantverkaregatan senast den 1 oktober 1930 hava borttagit det utmed nämnda gata belägna så kallade Owenska huset. I anledning härav har mynt- och justeringsverket hos Kungl. Maj:t den 19 april 1928 gjort framställning om utredning rörande huru verkets lokalbehov härefter skall tillgodoses, och har Kungl. Maj:t genom remiss den 26 september 1928 anbefallt byggnadsstyrelsen att gemensamt med 1927 års besparingsnämnd senast den 1 december 1928 till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande över denna framställning och därvid avgiva fullständigt förslag till ordnande av mynt- och justeringsverkets byggnadsfråga. Denna utredning har det icke varit styrelsen och nämnden möjligt att ännu slutföra. Så vitt styrelsen nu kan bedöma, torde livrustkammaren kunna disponera lokalerna i denna byggnad till den 1 april 1929, men då styrelsen har skäl att antaga, att byggnaden inom den närmaste tiden därefter kommer att rivras, synas lokalerna i Owenska huset böra efter den 1 april 1929 ersättas med andra.

Vidare har byggnadsstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat en den 12 juni 1928 dagtecknad, till byggnadsstyrelsen ställd skrivelse från föreståndaren för livrustkammaren, däri denne ånyo framhållit livrustkammarens behov av ökade lokaler ävensom hemställt, att byggnadsstyrelsen ville undersöka, huruvida ytterligare 19 för samlingens verksamhet behövliga rum kunde erhållas i Fredrikshovsbyggnaderna.

Föreståndaren har därvid anført:

Sedan år 1927 har livrustkammarens utrymmesbehov ökat. *Dels* har nordiska museet meddelat, att det ej längre kan upplåta de utrymmen för fotografering, som livrustkammaren hittills fått disponera utöver de kontrakterade lokalerna, *dels* äro livrustkammarens magasinsutrymmen så starkt belastade, att tyngre föremål ej längre få införas i dessa lokaler, *dels* hava de vid samlingen pågående konserveringsarbetena till omfattningen ökat. Därtill kommer, att man för närvarande planlägger upprättandet för samlingen av ett laboratorium för utexperimenterande av skydds- och konserveringsåtgärder för av ålder och ogynnsamma förhållanden förmultnade och skadade föremål.

De utrymmen, som nu och för den närmaste framtiden skulle behövas, äro *dels* ersättning för de 10 eller rättare 11 rum (den till bokbinderiarbeten använda stora tamburen medräknad) och kök, som samlingen för närvarande disponerar vid Hantverkaregatan, *dels* för fotografering ett större rum ej understigande 8 meter i längd och 5 meter i höjd, jämte mörkrum, *dels* för magasinsutrymmen, av vilka behovet dock ständigt kommer att ökas, 2 rum, *dels* 1 ytterligare textilkonserveringsrum och för det planerade laboratoriet 3 rum. Fotografen, textilkonserveringen och laboratoriet hava behov av vattenledning.

I sin nyssberörda skrivelse den 13 december 1928 har byggnadsstyrelsen ytterligare anført följande:

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har, med överlämnande av yttrande från chefen för östra arméfördelningen, i skrivelse den 14 juli 1928 meddelat byggnadsstyrelsen, att lokaler inom Fredrikshovsetablissemnet för närvarande icke kunde för livrustkammaren disponeras.

Såsom byggnadsstyrelsen redan i utlåtande den 8 december 1927 framhållit, finnas icke för närvarande lokaler tillgängliga för livrustkammarens föreliggande behov inom kronans under styrelsens vård ställda fastigheter. Föreståndaren för livrustkammaren har därför under hand förhandlat med chefen för östra arméfördelningen om möjligheter att anordna lokaler inom förutvarande positionsartilleriregementets kasern. Därvid har befunnits, att de å skrivelsen bilagda planritningar med nr 124 och 126—131 betecknade rummen i våningen 1 trappa upp och rummen nr 224 och 226 i våningen 2 trappor upp i huvudbyggnaden skulle väl lämpa sig för ändamålet. Som övriga lokaler inom kasernetablissemnet äro uthyrda och någon ordnad vakthållning icke finnes, har föreståndaren för livrustkammaren framhållit, att med hänsyn till de värdefulla och oersättliga föremål, som komma att förvaras i de förhyrda rummen, de ifrågavarande lokalerna kunna godtagas för livrustkammarens behov endast under förutsättning, att omedelbart intill desamma anordnas bostadslägenhet för livrustkammarens vaktmästare. För detta ändamål skulle kunna disponeras en lägenhet om 2 rum och kök i våningen 1 trappa upp, rummen nr 132—134.

De sålunda ifrågasatta lokalerna ingå i det av byggnadsstyrelsen med skrivelse den 9 januari 1928 framlagda förslaget till kasernetablissemnets användande för statens historiska museum, men även om 1929 års riksdag skulle, efter proposition i ämnet, fatta beslut om realiserandet av detta förslag, så komme livrustkammaren dock att under en tid av minst två år, räknat från den 1 juli 1929, kunna disponera lokalerna i fråga. Den årliga hyran för samtliga dessa lokaler skulle uppgå till 3,160 kronor, och de egentliga tjänstelokalerna skulle kunna förhyras från den 1 april 1929. För lokalernas uppvärmning kan beräknas ett årligt belopp av 1,440 kronor. Härtill komma expenskostnader såsom för städning 600 kronor, lyse och vatten 300 kronor, telefoner 345 kronor, telefon- och dörrvakter 960 kronor samt diverse utgifter 395 kronor eller tillhoppa 2,600 kronor enligt chefens för livrustkammaren beräkning. För samtliga dessa hyres- och expenskostnader, sammanlagt 7,200 kronor, saknar livrustkammaren medel.

Såsom styrelsen ovan nämnt skulle lokalerna i Owenska huset utrymmas den 1 april 1929. Med hänsyn emellertid till att innevarande budgetårs hyresanslag icke lämnar tillgång till gäldande av den ökade hyreskostnaden för tiden 1 april—1 juli 1929, skulle för denna tid tagas i anspråk endast vissa av de avsedda utrymmena i kasernetablissemnet, motsvarande i huvudsak de i Owenska huset nu innehavda lokalerna, och samtliga lokaler övertagas endast i den mån medel härför ställas till livrustkammarens förfogande. Beträffande vaktmästarbostaden är även att märka, att denna för närvarande är upplåten som tjänstebostad till styckjunkaren J. A. Pettersson, vilken disponerar lägenheten till den 1 oktober 1929. Denne har visserligen förklarat sig villig avstå lägenheten redan den 1 april 1929, men med hänsyn till den härav betingade ersättningen vill styrelsen föreslå, att bostaden förhyres först från den 1 oktober 1929.

För lokalernas ställande i ett för ändamålet användbart skick erfordras vissa reparationsarbeten m. m. För detta ändamål skulle av ovanberörda för budgetåret 1928/1929 anvisade anslag å 4,500 kronor kunna disponeras

ett belopp av inemot 600 kronor, varefter ytterligare 1,200 kronor bleve erforderliga efter den 1 juli 1929.

Slutligen har från livrustkammaren framhållits, att ett belopp av 300 kronor bör ställas till dess förfogande för flyttningen från Owenska huset. Beträffande detta belopp, som torde kunna anvisas av åttonde huvudtitelns expensanslag, läser i sinom tid göras särskild framställning från livrustkammaren.

Vid byggnadsstyrelsens skrivelse funnos fogade två planritningar över huvudbyggnaden i positionsartilleriregementets f. d. kasernetablissemment.

Byggnadsstyrelsen har slutligen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes — i den mån i skrivelsen omhandlade kostnader icke ansåges kunna gäldas av åttonde huvudtitelns expensanslag — föreslå 1929 års riksdag att till förhyrande av ökade lokaler för livrustkammaren m. m. för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 8,400 kronor.

I ärendet har statskontoret den 9 januari 1929 avgivit utlåtande och därvid anfört:

Av de av byggnadsstyrelsen beräknade expensutgifterna för de till förhyrande avsedda lokalerna i förutvarande positionsartilleriets kasernetablissemment synas kostnaderna för uppvärmning, lyse, vatten och städning, tillhoppa 2,340 kronor, böra bestridas från åttonde huvudtitelns förslagsanslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. Telefoner och diverse utgifter, sammanlagt 740 kronor, äro likaledes poster, som pläga ingå i vederbörande verks dispositionsrätt över expensanslaget, ehuru begränsade till vissa maximibelopp, och medgivande till enahanda förfaringssätt beträffande livrustkammarens ifrågavarande utgifter torde böra lämnas. Posten »telefon- och dörrvakter», 960 kronor, i den mån medel för densamma anses böra beräknas, läser däremot icke, såsom varande av lönenatur, böra belasta expensanslaget, utan härför erforderliga medel torde böra inräknas i hyresanslaget.

För disponerande av expensanslaget för förstberörda två grupper av utgifter läser riksdagens medgivande böra inhämtas och statskontoret får alltså hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva att, så länge för livrustkammarens räkning förhyras lokaler utanför nordiska museet, de för dessa lokaler erforderliga utgifter för dels bränsle, lyse, vatten och städning, dels ock telefoner m. fl. dylika utgifter må avföras å åttonde huvudtitelns förenämnda expensanslag; lärande Kungl. Maj:t, efter det sådant medgivande lämnats, vilja för varje år meddela föreskrift om det belopp, som högst må disponeras för sistnämnda grupp av utgifter.

Departementschefen.

Livrustkammaren har för anskaffande av de lokalutrymmen, som erfordras för en ändamålsenlig vård av dess samlingar, haft att kämpa med avsevärda svårigheter. Genom förhyrande av lokaler i förutvarande positionsartilleriregementets kasernetablissemment synes emellertid denna angelägenhet kunna nöjaktigt ordnas för ett par år framåt. Såsom av byggnadsstyrelsens förut anförda skrivelse framgår, uppgå kostnaderna för begagnandet av dessa lokaler under instundande budgetår till sammanlagt 8,400 kronor, vilket belopp fördelar sig på följande sätt. För uppvärmning, lyse, vatten och städning åtgå tillhoppa 2,340 kronor samt för telefoner och

diverse utgifter 740 kronor, alltså sammanlagt ett belopp av 3,080 kronor, som avser kostnader, hänförliga till expensutgifter. Dessa utgifter torde, på sätt statskontoret föreslagit, kunna bestridas ur åttonde huvudtitelns allmänna expensanslag, vartill dock riksdagens medgivande torde böra inhämtas. En maximibegränsning av anslagsbehovet för telefoner och diverse utgifter, nu beräknat till 740 kronor, torde av Kungl. Maj:t böra fastställas i samband med att eventuellt beviljade anslagsmedel ställas till livrustkammarens förfogande. För hyra erfordras 3,160 kronor, för telefon- och dörrvakter 960 kronor samt för nödiga reparationer, utöver det belopp, som härför redan finnes tillgängligt, 1,200 kronor. Sistnämnda tre poster utgöra tillsammans 5,320 kronor. Såsom jag förut erinrat, har Kungl. Maj:t hos riksdagen föreslagit att för beredande av ökade lokaler för livrustkammaren för budgetåret 1929/1930 beräkna ett belopp av 4,500 kronor. Den såsom erforderlig befundna summan överstiger alltså det i statsverkspropositionen beräknade beloppet med 820 kronor. Då jag emellertid icke anser mig nu kunna förorda högre belopp än som ursprungligen beräknats eller alltså 4,500 kronor, förutsätter jag, att det skall vara livrustkammarens föreståndare möjligt att genom inskränkningar i lokalutrymmen eller i övrigt kunna inom sist angivna anslagsram i stort sett tillgodose det föreliggande utrymmesbehovet.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels anvisa för täckande av kostnaderna för förhyrande av ökade lokaler för livrustkammaren m. m. för budgetåret 1929/1930 ett *extra* reservationsanslag

av . . . . . kronor 4,500: —

dels ock medgiva att, så länge för livrustkammarens räkning lokaler förhyras utanför nordiska museet, de för dessa lokaler erforderliga utgifter för dels bränsle, lyse, vatten och städning, dels ock telefoner och diverse må avföras å åttonde huvudtitelns anslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., dock vad angår utgifter till telefoner och diverse utgifter intill visst av Kungl. Maj:t angivet maximibelopp.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.